

ГЕНЕРАТОРНИЙ ГАЗ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ПРИРОДНОМУ ГАЗУ

Павло Богданович Саїк

кандидат технічних наук,
доцент кафедри підземної розробки родовищ,
Державний ВНЗ «Національний гірничий
університет», Україна

Василь Григорович Лозинський

кандидат технічних наук,
доцент кафедри підземної розробки родовищ,
Державний ВНЗ «Національний гірничий
університет», Україна

Сьогодні в Україні склалася непроста ситуація із забезпеченням нашої держави власними енергетичними ресурсами, проте вугільна промисловість, що є складовою частиною паливно-енергетичного комплексу, володіє надзвичайно великим енергетичним потенціалом. Тому наукове товариство все частіше займається розробкою технологічних схем та технічних рішень для вирішення проблем енергозабезпечення. Враховуючи тенденції погіршення гірничо-геологічних умов залягання вугільних запасів та гірничо-технічних умов розробки родовищ, необхідно радикально удосконалювати технологію видобутку або, в крайньому випадку, змінювати сам процес видобування. Однією із таких передових технологій, що може змінити традиційне видобування енергетичної вуглецевої сировини, є свердловинна підземна газифікація вугілля.

Метою даної роботи є огляд питань, що пов'язані із заміщенням природного газу на газ, отриманий при підземній газифікації вугілля.

Основною енергетичною сировиною при підземній газифікації вугілля є генераторний газ. Широкий діапазон застосування у дуттьових сумішах різних газів у поєднанні з підвищеною наявністю в дутті кисню (O_2) забезпечує

селективність отримання продуктів ПГВ і стабільність процесу газифікації вугільних пластів з урахуванням гірничо-геологічних, техногенних і технічних умов експлуатації підземних газогенераторів. Встановлено, що хімічний (η_x) та термічний (η_t) ККД процесу газифікації впливають на якісні показники генераторного газу.

При роботі підземного газогенератора встановлено, що $\eta_x = 54,2 - 72,2\%$, а $\eta_t = 55,7 - 73,3\%$. Це дозволяє отримувати технічний або енергетичний направлено-якісний продукт з подальшим синтезом хімічних речовин. При підземній газифікації вугілля отриманий газ у своєму складі може містити як горючі гази метан: (CH_4), водень (H_2) та чадний газ (CO), так і інші газоподібні вуглеводні (C_xH_x).

Чинними стандартами (ГОСТ 5542-87) встановлено, що теплота згоряння природного газу повинна бути не нижчою ніж $31,8 \text{ МДж/м}^3$, а число Воббе – основний показник для більшості країн ЄС, знаходиться у межах $41,2 - 54,4 \text{ МДж/м}^3$. За даними ПАТ «Укртрансгаз», яке здійснює транспортування газу магістральними газопроводами, середня теплота згоряння нижча природного газу, що подається споживачам, повинна складати не менше $34,3 \text{ МДж/м}^3$.

Теплота згоряння генераторного газу на повітряному дутті становить $3 - 5 \text{ МДж/м}^3$. При подачі дуттьової суміші, збагаченої киснем (біля 65%), показники теплоти згоряння ставлять $6 - 7 \text{ МДж/м}^3$, а при кисневому дутті ($\text{O}_2 = 98\%$) – $10 - 13 \text{ МДж/м}^3$ (експеримент Роккі Хілл, США).

Авторами даної роботи встановлено, що при зміні технологічних особливостей ведення вогневих робіт (реверсування дуттьовими сумішами), теплота згоряння генераторного газу, при повітряному дутті, збільшується на $54 - 61\%$, а для отримання однієї й тієї самої кількості теплоти, що відповідає спалюванню 1 м^3 природного газу, необхідно в $2,5$ рази більше спалити генераторного газу (кисневе дуття). Враховуючи вище сказане можна зробити висновок, що для якісної заміни природного газу на генераторний необхідно розробити та вдосконалити наявні технічні та технологічні рішення з підземної газифікації.